

■ Калекцыя

«МАНЕТЫ — НАЙБОЛЬШ САПРАЎДНЫЯ З УСІХ ГРОШАЙ...»

Упершыню за найноўшы перыяд гісторыі Беларусі краіна атрымала ўласныя манеты. Аднак насамрэч усё наша мінулае было прасякнута выкарыстаннем менавіта гэтага сродку аплаты... Пра тое, як змянялася грашовае абарачэнне ў Беларусі на працягу амаль дзвюх тысяч гадоў, можна даведацца на выставе «Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля», якая адкрылася ў Нацыянальным гістарычным музеі.

Гісторыя грашовага абарачэння, прадстаўленая тут, адлюстроўвае гісторыю краіны, змены дзяржаўных утварэнняў і палітычнага ладу на беларускіх землях.

Пра асаблівасці сучасных грошай, якія працягнулі беларускую манетна-банкнотную традыцыю, на адкрыцці выставы раскажаў супрацоўнік галоўнага ўпраўлення найўнага грашовага абарачэння Нацыянальнага банка Беларусі Віктар САСНОЎСКІ:

— У абарачэнне выйшлі грошы 2009 года. На пытанне, чаму менавіта гэтага часу, я адкажу, што падрыхтоўка да дэнамінацыі Нацыянальным банкам вялася ўжо даўно. Заказ на выраб новых грошай мы размясцілі яшчэ ў 2008 годзе. Меркавалася, што 1 студзеня 2009 года яны выйдуць у абарачэнне. Таму і на банкнотах стаіць 2009 год. Аднак тады здарыўся сушветны фінансавы крызіс, што не дазволіла нам увесці гэтыя грошы. Макразканамічная сітуацыя ў краіне стабілізавалася, ідзе трэнд на зніжэнне ўзроўню інфляцыі, таму цяпер запушчаны новыя грошы. У гісторыі суверэннай Беларусі ўведзены першыя манеты. Апошнія, што былі на тэрыторыі краіны, — савецкія. У нас вырасла цэлае пакаленне маладых людзей, якія не памятаюць і не ведаюць увагуле, што такое манеты. Таму ў насельніцтва была пэўная насцярожанасць з-за ўводу манет. Але я вас запэўніваю, што мы хутка адаптуемся і прывыкнем літаральна за тыдзень. Пры распрацоўцы кан-

з грашовым абарачэннем. «Знаходка скарбу» паказвае момант раскрыцця каштоўнасці, а «Кабінет нумізмата» рэканструюе працоўнае месца калекцынера XIX стагоддзя. Інтэрактыўны элемент гэтага праекта — дэтэктар банкнотаў, на якім кожны ахвотны можа спраўдзіць аўтэнтычнасць сваіх папяровых грашовых знакаў.

Карэспандэнт «Звязды» задала некалькі пытанняў кансультанту выставы, **загадчыку вучэбнай лабараторыі музейнай справы гістарычнага факультэта БДУ Віталю СІДАРОВІЧУ**, каб лепш зразумець, якое месца манеты займаюць у беларускай гісторыі:

— Віталь Міхайлавіч, наколькі актыўна нашы продкі карысталіся манетамі?

— Гэтай выставай мы імкнуліся паказаць, што на працягу ўсёй беларускай гісторыі выкарыстоўваліся манеты. Яны не дзіва дзіўнае, як думаюць многія маладыя людзі, што досыць насцярожана ўспрымаюць увядзенне манет. Гэта наша гісторыя: многія пакаленні

продкаў карысталіся манетамі, і для іх гэта было абсалютна нармальна. На выставе можна прасачыць гісторыю манет: ад іх з'яўлення яшчэ ў II стагоддзі да савецкага перыяду.

— Ці ёсць нейкая перавага ў карыстанні манетамі?

— Безумоўна. Гэта выстава паказвае, якімі грошы павінны быць насамрэч. Справа ў тым, што манета звычайна цанілася не па тым, што на ёй напісана, а па сваім сабекошце. Сучасныя папяровыя грошы разлічаны фактычна на наш давер свайму ўраду — мы проста прымаем тое, якая сума на іх напісана, і згаджаемся. Аднак насамрэч гэта толькі папера і фарба. А вось сярэбраная ці залатая

манета — сама па сабе каштоўная рэч. Натуральна, на ёй ёсць пэўны надпіс. Але вартасць забяспечваецца ёй самой. Да грошай у іх сучасным разуменні (папяровых) людзі больш-менш прызвычаліся толькі ў XIX стагоддзі. А дагэтуль карысталіся выключна манетамі.

— Манеты, якія з'явіліся ў нас, адпавядаюць гэтаму крытэрыю ўласнай каштоўнасці?

— Крыху не, бо не ходзяць па сабекошце. Аднак у карыстанні манетамі ўжо некалькі стагоддзяў не прытрымліваюцца гэтага правіла. Збольшага, яны выконваюць тую ж функцыю, што і папяровыя грошы. Адзінае, яны будуць больш даўгавечнымі, — гэта асноўны плюс іх увядзення. Будзем спадзявацца, што інфляцыі не зробіць беларускія манеты музейнымі экспанатамі.

— Напэўна тое, што грошы робяцца з некаштоўных металаў, дапамагае істотна эканоміць?

— Так, да гэтага прыйшлі ўсе краіны. Сучаснай эканоміцы больш зручна, што не грошы самі забяспечваюць свой кошт, але ён

■ Пантэон Айчыны

Кожны народ мае людзей, імёны якіх з гонарам запісвае ў аналы сваёй гісторыі. Гэта дзяржаўныя дзеячы, военачальнікі, героі ратных подзвігаў, пісьменнікі, мастакі, навукоўцы — усе тыя, хто прынёс славу сваёй Радзіме, хто жыў і ахвяраваў сабой дзеля яе росквіту і велічы. Удзячныя нашчадкі называюць іх вялікімі, знакамітымі, выдатнымі, і памяць пра іх шануецца ў стагоддзях. За больш чым тысячагадовую пісьмовую гісторыю беларусы займелі сваіх дзяржаўных мужоў, пераможных ваяводаў, мужных герояў, геніяльных творцаў, русліўцаў навукі і асветы, самаахвярных змагаюў за Бацькаўшчыну, якія заслужылі высокіх эпітэтаў — вялікія, славытыя, знакамітыя, выдатныя. Варта скласці і нам свой пантэон вялікіх беларусаў. Трэба нагадаць, што ў Старажытным Рыме пантэонам называлі храм, прысвечаны ўсім багам, а пасля і пахавальні выдатных суайчыннікаў. У літаратуры пантэонам называюць зборнікі жыццяпісаў вялікіх і славытых людзей. Цыкл гістарычных нарысаў «Пантэон Айчыны» расказвае пра славытых дзеячаў, якія ўвайшлі ў гісторыю Беларусі.

РАГВАЛОД

Першае вядомае нам імя дзеяча беларускай гісторыі. Летапіс паказвае Рагвалода самастойным валадаром Полацкага княства: «Рогволоду держащо и владеющю и княжашцю Полотскую землю».

Гісторыкі спрачаюцца, хто ж быў па паходжанні Рагвалод. Летапісная згадка аб тым, што прыйшоў «з-за мора, імя-ше свою волость в Полотское», дала падставу шэрагу гісторыкаў сцвярджаць, што ён «варяг» або нармандскі конунг. Але факт, што Рагвалод меў «сваю волость в Полотское» ўказвае, што ён з'яўляўся спадкаемцам полацкай княжацкай дынастыі. Не павінна нас здзіўляць і тое, што Рагвалод прыйшоў «з-за мора». Як вядома, напрыканцы IX стагоддзя Полацк заваявалі кіеўскія князі Аскольд і Дзір, і, верагодна, полацкія князі, ратуючыся ад смерці, уцяклі да паморскіх славян ці да нарманаў у Скандынавію. Ужо ў сярэдзіне X стагоддзя, скарыстаўшы тое, што Кіеўская Русь ваявала з Хазарыяй, нашчадак князеў-уцекачоў Рагвалод мог вярнуцца на зямлю бацькоў як законны яе ўладар і аднавіць незалежнасць Полацкага княства.

Пра дзеянні гэтага князя захаваліся фрагментарныя і ўскосныя згадкі. Паданне, якое было запісана ў XIX стагоддзі, расказвае пра паход Рагвалода на Палессе. Спусціўшыся на лодках па Дняпры да вусця Прыпяці, палачане спыніліся, каб загарадзіць шлях кіеўскаму войску. Рагвалод выслаў уверх па Прыпяці дружыну са сваім братам Турам. Ён і заснаваў горад Тураў, сабраўшы пад сваю ўладу дрыгавіцкія землі.

Іаакімаўскі летапіс, які не захаваўся да нашага часу і вядомы паводле пераказу расійскага гісторыка Васіля Тацішчава, распаўвадае, што Рагвалод ваяваў з Наўгародскім княствам. Верагодна, вынікам гэтай вайны стала тое, што Рагвалод заваяваў крывіцкі горад Пскоў. На гэта ўказвае той факт, што ў некаторых летапісах Рагвалод названы пскоўскім князем. Бачна імкненне Рагвалода аб'яднаць крывіцкія і дрыгавіцкія землі, што яму ў значнай меры ўдалося.

Саюза з Рагвалодам шукалі наўгародскі князь Уладзімір і кіеўскі князь Яраполк, якія рыхтаваліся да вайны за ўладу на Русі. Прыблізна ў 980 годзе Уладзімір прыслаў да Рагвалода паслоў прасіць рукі яго дачкі Рагнеды. Але паколькі Рагвалод стаў на бок Яраполка, ён не прыняў прапановы Уладзіміра. Рагнеда адказала наўгародскім сватам: «Не хачу разуць сына рабыні, а хачу за Яраполка». Атрымаўшы адмову, Уладзімір сабраў войска і выступіў на Полацк. Рагвалод выйшаў насустрач ворагу і быў разбіты. Пераможца захапіў Полацк і ўчыніў крывавую расправу, забіў Рагвалода і двух яго сыноў. А Рагнеду Уладзімір узяў сабе за жонку. Так закончылася жыццё першага вядомага нам полацкага князя. Ёсць трагічны сімвалізм у яго смерці — колыі слаўных і мужных беларусаў аддалі сваё жыццё за свабоду Бацькаўшчыны.

Вітаўт ЧАРОПКА.

■ Кнігарня

ХТО ДБАЕ, ТОЙ І МАЕ

У Брэсцкім раёне і па ўсёй Берасцейшчыне ўсё болей шырокую вядомасць набывае краязнаўчы альманах «Астрамечаўскі рукапіс». Выйшаў у свет яго чатырнаццаты выпуск.

Невялікі наклад, якім выходзіць гэтае адмысловае выданне, зусім не перашкода для пашырэння ведаў пра багатую на гісторыю прастору Астремечава і ваколіц. Заснаваны больш за тры гады назад, альманах знаёміць чытача з арыгінальнымі матэрыяламі па фальклору, этнаграфіі краю. Уражвае тое, што многія старонкі выдання прысвечаны фальклорным запісам. Гэта, несумненна, вынікае з цеснага супрацоўніцтва альманаха з кафедрай беларускага літаратуразнаўства Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.С. Пушкіна, прафесарам, доктарам філалагічных навук Інай Швед. Яна і яе студэнты, магістранты, аспіранты — аўтары многіх публікацый у альманаху.

— А зусім нядаўна мы правялі рэспубліканскую навукова-практычную канфе-

рэнцыю «Культурна-гістарычная спадчына Астремечава як фактар сацыяльна-эканамічнага развіцця тэрыторыі», — расказвае пісьменнік Аляксандр Валковіч. — Мы ўдзячны, што ў правядзенні гэтага форуму нас моцна падтрымала кіраўніцтва Брэсцкага раёна і ААТ «Астремечава». З Мінска да нас наведваюся і прыняў чыныя ўдзел славыты беларускі культуралаг доктар філалагічных навук Адам Мальдзіс. Ён нават прапанаваў: у Год культуры хадайнічаць перад ЮНЕСКА ад прызнання вёскі Астремечава выключным помнікам культурнай спадчыны. Ідэя слушная. І альманах усямерна працуе дзеля яе рэалізацыі.

«Астремечаўскі рукапіс» ужо сёння з'яўляецца добрай крыніцай ведаў па гісторыі Астремечава і ваколіц, па гісторыі Берасцейшчыны. Таму, відавочна, наспеў час выдаваць яго большым накладам.

Сяргей ШЫЧКО